

Verses mese a XVIII. századból.

György Lajos mérhetetlen fáradtsággal egybeszedte a magyar széppróza termését a XVIII. század közepétől a XIX.-nek harmincas éveieiig. Amde éppen az ő nagy buzgalma teszi kötelességünké, hogy kiegészítésül regisztráljuk azokat a kísérleteket, amelyek a hatalmas anyag gyűjtése közben — a példányok hozzáférhetetlensége miatt — elkerülték figyelmét. Egy ilyenre szeretnők most felhívni a figyelmet.

Adalékunk a mesék csoportjába tartozik. Címe: *Az igazság bujdosása históriája, melyet az igazságszerető és annak számkivetett állapotján kesergő híveknek kedvéért magyar versekbe foglalt és világ eleibe bocsátott E. S. J., Vác, 1783.* — Petrik (II. 204.) „Igazság“ címszó alatt jelzi és egy előző, „ebben az esztendőben“ megjelölésű kiadását is számbaveszi.

A cím nem vonja magára a figyelmet, de az ajánlás a kis könyv célját így szabja meg: „Ezen kis munkácskában elő akartam adni először: a világ négy részét... négy szép szűznek formájában... Másodsor: az Igazság és Békesség együtt való beszélgetésének színe alatt, mely mostoha kezek közé szorult minden kívánatos virtus. Végezetre, hogy e világi keserves bujdosás után mely kívánatos nyugalom készítettett az Istent szeretőknek, egy mesében kiábrázoltam.“

A verses mű valóban mese: Békesség házasodni szeretne és apjával, Igazsággal nekiindul háztűznézőbe. „E föld kerekességét négy leányok birják, Igen szép személyek, neveken így hívják: Európa s Ázsia, ezt sokan is vívják Gazdagnak Afrikát s Amerikát írják.“ Békesség kicsinosítja magát, noha a Virtust az ékességeknél többre becsüli; útitársul Hamisság szegődik hozzájuk, „egy csuda ember, igen tarka-barka bajusza, szakállá“. Nem hiába idegenkedik tőle Igazság, sők bajt is szerez nekik. Már a fogadóban miatta van részük mellőzésben; a márvánnyal rakatott vár jeles alkotványú palotájában arany báránnyal játszadozó Ázsia kosarat ad a kőrőknek, Hamisság tanácsára ki is utasítja őket. Amikor Afrikába kelnek át, a hajókat ingerli Igazság ellen, a viharok csaknem áldozatul vetteti. A szerencsének is bezárják előttük a vár kapuját, mert Hamisság hangozkodik ellenük. Itt „aranyas Potozi hegyre felhágának“ és eljutnak a Lagona-tó partjára, melynek vize „embert vénségből megifjúítható“. Sárkányok és oroszlánok rémítetik őket, megfordulnak az amazonok földjén, végre Indiába érnek, ahol sok szép arany a hegyekből omlik, s ahonnan Nikotzius a dohányt hozta. De Amerikával sem járnak jobban, itt is kosarat kapnak. „Itt lakó emberek járnak mezítelen, Szörnyű nagy magasak, természetek éktelen, Az emberhús nekik nyersen sem ízetlen.“ Ekkor Igazság azt ajánlja, hogy adja el őt fia rabszolgának és a béréből tartsák fenn magukat. A sokadalomban azonban kinevetik a vásárlók; a kockások a bíró elé viszik; ítélete száműzetés: „Még pedig mind a két szeme béköttesék, A kapu középben meg is veretnessék.“ Útnak ered-

nek; Békesség szívesen vinne magával egy átalvető drága követ, de apja nem engedi. Gályára szállnak, áteveznek a Hellespontuson: „egy tenger-szigetbe béverekedének, s hát ott Európa, s oda sietének“, Három császár ül széke körül; meghallgatja a leánykérést, mivel pedig Hamisság okvetetlenkedik, „a két praetensio voxra bocsáttatik“. A döntés végre Békességnek kedvez, Hamisságot megcsapják, „eb ijesztő rúdon“ ki is ugratják. Létrejön a házasság.

Az utolsó részben Igazság Erdély felé indul. A Kárpátus-hegy egy kápolnájában egy ékes leányra akad, Dácia Tündér Helénájára, „vagy amint poéták költött fabulája tartja, Argirusnak hiteles mátkájá“-ra. Ez elmondja Igazságnak, honnét származtak az ott lakó népek. A verses mese stílusának jellemzésére ezt a befejező részt közlöm:

A római tábor sokat hadakozott,
Decebalus ellen sok népeket hozott,
A dacusok népe úgy megsokasodott,
Hogy Erdély országnak pusztulást okozott.
Azértan Trajanus külső lakosokkal
Megtöltte az helyet feles oláhokkal,
Kik is egy nemzetből valók olaszokkal,
Római nevet is hoztak bé magokkal.
Gepidáknek mondják sokan a szászokat,
Gejza hozott ide igen sok szászokat,
Szent István királlyal jeles munkásokat,
Német nemzet, amint látjuk írásokat.
Mikor magyaroknak Sigmond volt királyok,
Akkor khinák közül jöttek a eigányok,
Selyem volt mentéjük, nadrágjok, dolmányok,
Most is rá vágnának, ha volna, hitványok.
Török iga alól görögök s örmények
Jöttek bolgár, sidó s egyéb jövevények;
Instancia által laktak itt szegények,
De már most gazdagok, vagyon keresmények.
E sokféle nemzet együtt alig férhet,
En ki voltam régen, senki nem esmérhet,
E kis kápolnába nyelem csak a mérget;
Még a balszerenese nagyobb bajt is mérhet.

Kezdetleges verselésű írás, de érdekes, mert az Igazság és Hamisság meséjének motívuma van meg benne; a világ pedig, amelyet bemutat, mesei alakokkal bővelkedik. Három elem keveredik benne: a mesei, az oktató és erkölesnevelő. Ha nem is formálódott köztük művészi harmónia, meselemeinek verses feldolgozása mégis figyelmet érdemel. Első fele: a háztűznézés története valószínűleg idegen (német) forrásból egyszerű szabad fordítás; az Erdélyre vonatkozó rész az E. S. J.-betűs szerző egyéni todaléka. A. Zs.

Madách és Rousseau.

Madách és Rousseau viszonyáról Voinovich Géza ezt írja: „Meglétősen áthatotta (Madách) verseit a Rousseau szelleme, mely a goethei pantheismus mellett erkölesi színezettel érvényesül, a természetben minden jónak forrását és dajkálóját látva, a társaságban minden gonosztét“ (Madách Imre és

Az ember tragédiája. 1922.² 450. l.). E mondat közvetlenül a versekről szól, de *Az ember tragédiája* eszméivel kapcsolatban. Juhász László (*Un disciple du romantisme français*. Szeged, 1930. 17. l.) közvetlenül erre vonatkoztatja s kétségbevonja Voinovich állításának helyességét. Mindenesetre hiányzik még annak részletes megvilágítása, mennyi része van közvetlenül Rousseau gondolatvilágának Madách történetesenlétele kialakulásában. Csak egy apróságra kívánom itt felhívni a figyelmet. Azt hiszem, nem lehet kétséges, hogy Madách a harmadik szín elején valósággal azt a híres mondatot akarja megjeleníteni, amellyel Rousseau legjellemzőbb írása, az egyenlőtlenség eredetéről szóló pályamű (*Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*) második részének kezdetén a társadalom keletkezésének s ezzel az emberiség megromlásának magyarázatába fog: „Le premier, qui ayant enclos un terrain s'avisait de dire *Ceci est à moi*... fut le vrai fondateur de la société civile“. A tragédiában „Ádám cövekeket ver le kerítésül“ és azt mondja: „Ez az enyém. A nagy világ helyett e tér lesz otthonom...“ E szavainak meg a lugast csináló Eváéinak, a tulajdon és a család megalapításának történelmi jelentőségét Lucifer állapítja meg, részben ugyancsak Rousseau fejtegetésével egyező szavakkal. Madách könyvtárában a következő német fordításból volt meg épen csak az idézett értekezést tartalmazó második kötet: *Johann Jakob Rousseaus Bürgers zu Genf Philosophische Werke*... Royal und Leipzig, bey Albrecht und Compagnie. 1781. E kötet nagy részét az *Abhandlung über den Ursprung und die Ursachen der Ungleichheit unter den Menschen* teszi, csak az Encyclopédie számára írt *Économie politique* c. cikk fordítása következik még utána. Rousseau idézett szavai így hangzanak a Madách birtokában volt német fordítás szerint: „Der erste, welcher ein Stück Feld umzäunte, und zu den andern sagte: *dies gehört mein*... war der wahre Stifter der bürgerlichen Gesellschaft“. Waldapfel József.

Jókai Mór keresztapasága.

Ismeretes, hogy svábhegyi nyaralójában a Jókai-házaspárnak elég hosszú ideig állott szolgálatában Krebesz Dániel és felesége, Krebesz Julianna. Az írónak és különösen Laborfalvi Rózának emberszeretetére és az alkalmazottakkal való törődésére jellemző, hogy amikor a fiatal házaspárnak 1881-ben kislánya születik, az újszülöttet Jókaiék tartják keresztvíz alá a krisztinavárosi római katolikus plébániatemplomban. A kisleány július 13-án született, Mayer Anna volt a bábája és Spertl György segédlelkész július 18-án keresztelte meg. Krebesz Dániel gyermeke a kereszttségben a Rosalia nevet kapta. Jókaiéknak akkor Posten a Külsőstatio-utca 26. szám alatt volt a lakásuk. A keresztelés tényéről a budapest-krisztinavárosi r. kat. plébánia *kereszteltek anyakönyve* VII. kötetének 116. lapján a 128. folyószámú bejegyzés ad számot. A kisleány törvényes, szülei ugyanebben a templomban esküdtek. Az író neve így van feltüntetve: Jókay Mór, író ref.

Megjegyezzük, hogy Jókaiék keresztlányának nincsenek Jókai-ereklyői és mindössze arra emlékszik, hogy egyszer kisleánykorában, még Laborfalvi Róza életében, látogatába vitte őt édesanyja keresztzüleikhez. Dénes Tibor.

Hírek.

Pintér Jenő Magyar Irodalomtörténeti rendszerezésének 1921-es kiadását 1938-ban teljesen átdolgozta és abban irodalmunkat a XIX. század végéig áttekintve, azt elsősorban az egyetemi hallgatók igényeire való tekintettel újból megjelentette. Ezt a két hatalmas kötetet adta ki nagy áldozatkészséggel az idei Könyvnapokra a *Bibliotheca* könyvkiadó. A szöveg változatlanul a régi maradt, azonban bizonyos bibliográfiai kiegészítést, az 1938 óta felmerült újabb kutatások eredményeit, a mű szellemi épségének megtartása mellett is könnyen lehetett volna keresztülvinni.

Petőfi Sándor első nyomtatásban megjelent versének (*A borozó*) és Jókai Mór első pályadíjat nyert elbeszélésének (*Tűz és víz*) századik évfordulóján meghitt ünnepség keretében idézte nagy tanítványainak emlékéért a pápai ref. főiskola.

Gulyás Pál Magyar írók élete és munkái. A Szinnyei József alapvető munkáját kiegészítő második sorozatból, mely a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a M. Nemzeti Múzeum és a M. Tud. Akadémia támogatásával 1939-ben indult meg, 1942 nyarán a IV. 40 íves kötet is elhagyta a sajtót, mely a Bredeceanu Kájusz—Czeplédy Rózsika nevet foglalja magában. Az új sorozat e négy kötete összesen 14.117 íróról ad felvilágosítást. Ezek közül csupán 2021 szerepel Szinnyeinél, 12.096 (85·7 százalék!) új. Az írók közül 30 a középkorra, 84 a XVI. sz.-ra, 84 a XVI—XVII. sz.-ra, 173 a XVII. sz.-ra, 133 a XVII—XVIII. sz.-ra, 193 a XVIII. sz.-ra, 360 a XVIII—XIX. sz.-ra, 1573 a XIX. sz.-ra, 9081 a XIX—XX. sz.-ra és 1774 a XX. sz.-ra esik. Nem szerint 1109 nő, a többi férfi. Rang szerint 9 fejedelem és uralkodó, 2 főherceg, 1 herceg, 179 gróf, 68 báró, a többi köznemes és közrendű. Vallás szerint 3224 (40·7%) r. k., 166 g. kat., 1593 (22·1%) ref., 877 (12·2%) ev., 105 unit., 15 baptista, 216 g. kel., 985 (13·5%) izr., 1 szombatos, 1 hindu, 5 felekezetenküli, a többi vallása nem volt megállapítható. Foglalkozási ágak szerint: 919 bíró, ügyész, közjegyző és ügyvéd; 467 földbirtokos és gazdálkodó (ebből 73 egyszerű földműves); 64 gyáros és vállalkozó; 223 iparos és gyárimunkás; 302 katona és csendőr (ebből 11 a legénységi és altiszti állományból); 97 képzőművész; 128 kereskedő; 1527 közalkalmazott (köztük 17 altiszt); 676 magánalkalmazott; 281 magánzó; 292 mérnök; 1050 orvos, állatorvos és gyógyszerész; 1820 pap (a szerzetes-tanárok kivételével); 129 színész; 2690 tanár; 204 tanuló; 90 zenész és énekes.

Elhúnytak.

BALINT (1901-ig Blitz) MIHALY MARCEL (ered. Mór) törvényészi hites tolmács, szül. Érsekújvárt 1871-ben, megh. Budapesten 1942. június 2-án. — Munkája: *Két város*. Reg. Irta Charles Dickens. Ford. (Athenaeum-Könyvtár. 5.) Bp., 1912. (B. Mihály néven.)

GREGUSS MARGIT (Palágyi Lajosné), v. énekesnő, szül. Budapesten 1890. február 16-án, megh. u. o. 1942. április 13-án. — Harmadik felesége volt Palágyi Lajosnak, a Nemz. Szính. örökös tagjának. — Versei és tárcái vidéki lapokban, pl. *Nyugatmorsz. Híradó* (1911), *Délmorsz. Közl.* (1912/3).

KERTESZ MANÓ, dr. phil., ny. szfőv. gimn. tanár, szül. Oroztonyban (Zala vm.) 1881. október 15-én, megh. Budapesten 1942. április 4-én. — Izr. Szülők: K. Benő, Hoffmann Teréz. Tanulmányait Keszthelyen és Budapesten elvégezvén, 1907-ben a székesfőváros szolgálatába lépett s 1914-ben a IV. ker. Eötvös-reálisk., utóbb gimn. m.-ném. szakos tanára lett. — Az irodalom-történetet is érdeklő munkái: *Nyelvünk műveltségtört. emlékei*. Klny. a Beöthy-émlékkönyvből. Bp., 1910. — *Szokásmondások*. Nyelvünk művelődéstört. emlékei. U. o., 1922. (Elnyerte a M. T. Akad. 1927. é. Marczibányi-díját.) — *Szállok az úrnak*. U. o., 1932. — *Az udvarias m. beszéd története*. U. o., 1932.

KINCS ISTVAN, pápai prelátus, ny. apátplébános, a Sz. István Akad. r. tagja, szül. Felsőőrön (Vas vm.) 1867. december 20-án, megh. Kőszegen 1942. június 2-án. — Szülők: K. István kovácsmester, Pigler Terézia. Tanulmányait Szombathelyen elvégezvén, 1891. pappá szentelték. Mint káplán 1891. VIII.—1892. II.-ig Vasszentmihályon, 1892/95. Nagyszentmihályon, 1895. VIII. 1-étől 1899. V. 20-áig Kőszegen működött. Ekkor kinevezték kőszegi plébánossá. 1908-ban c. monostori apát, 1933-ban pápai prelátus lett. 1937. XII. 31-ével nyugalomba vonult. 1932-ben 10.000 P-s alapítvánnyal lehetővé tette Kőszegen az 1532. é. török ostrom jubileumi ünnepségére a város hősi tornyának megépítését, 57.000 P-ért telket vett a kőszegi katolikus Kultúr-háznak s kat. nyomdaalapot létesített, melynek keretében 10.000 P vételáron szerzett házingatlanon a nyomdának a város központjában való elhelyezését előre biztosította 1933-ban. — 1935-ben a kispapok Sz. Agoston Egyesületében 2000 P-s alapítványt tett szépirod. munkák jutalmazására. — 1888 óta számos tárcát, novellát és regényt írt budapesti és vidéki napilapokba és folyóiratokba. — Munkái: *A tehetetlen Gangos*. Elb. (Népiratkák. 97.) Bp., 1894. — *A testvérek*. Ifj. elb. U. o., 1895 — *Tarka világ*. 19 apró novella. Szombathely, 1895. — *A vadon gyermeke*. Ifj. elb. Bp., 1895. (2. kiad. U. o., 1903.) — *Barcsa Bálint könyvei, v. veszedelmes a rossz szomszédság*. (Népiratkák 111.) U. o., 1896. — *A szomolányi kísértet*. (U. o. 118.) U. o., 1896. — *Gonosz idők*. (Ifj. elbek.) U. o., 1896. — *Tanulságos történetek*. (A. M. Nép Ktára. 6.) U. o., 1897. — *Egy Miatyánk, v. ne röpülj, ha nincsen szárnyad*. (Népiratkák 133.) U. o., 1897. — *M. ég alatt*. Rajzok és elbek. U. o., 1898. (Új kiad. Szombathely, 1927.) — *Rajzok a kurucvilágból*. (Családi Regénytár. 9.) U. o., 1900. — *A leánymamák fia*. Reg. (Családi Regénytár 20/3.) U. o., 1902. (4 köt.) — *A vak nő v. Isten kinek-kinek megfizet*. (Népiratkák 194.) U. o., 1902. — *Az öreg apa*. (U. o. 197.) U. o., 1902. — *Dolgos Böske szerencséje*. (U. o. 206.) U. o., 1904. — *Romok a rom fölött*. Tört. elb. U. o., 1906. — *A szobalány*. Vígj. 1 felv. (Lányok ktára. 1.) Győr, (1909). — *Asszonygazdaság*. Vígj. 1 felv. (U. o. 2.) Bp., (1909). — *Modern élet*. (Leányszínpad 1.) U. o., 1916. — *Bacillusok*. (U. o. 2.) U. o., 1916. — *A kongregációs érem*. Színmű 1 felv. U. o., 1917. — *Irsay ösök*. Szombathely, 1927. — *A szegénység vára*. Kőszeg, 1927. — *Edes Bözsi*. U. o., 1927.

KÓBOR (1915-ig Bermann) TAMÁS (tkép Adolf), főszerkesztő, szül. Pozsonyban 1867. augusztus 28-án, megh. Budapesten 1942. május 26-án hajnalban. — Izr. Szülők: Bermann Mór iparos, Schmelzer Regina. Három-éves korában került szüleivel Budapestre, ahol a család egy pincelakásban

húzódtott meg. Reáliskolát végzett, majd beiratkozott a jogra. Mint jogász a M. Ált. Hitelbank tisztviselője lett. Az 1890-es évek elején megnyervén a M. Hírl. tárcapályázatát, e lap b. munkatársa, majd vezércikkírója lett. Később átment a P. Hírl.-hoz, majd 1903-ban az akkor alapított Az Ujs., később Ujság pol. főmunkatársa, majd főszerkesztője lett. E lapban ő alapította meg s hosszú ideig nap-nap után írta a *Rovás* c. rovatot. 1931. III. 10-én az újságírótestület díszközgyűlésén ünnepelték 40. é. írói jubileumát. 1937 óta már csak elvétve írt lapjába. — Már 14 éves kora óta verselgetett és sógora, Kiss József, amikor 1890. az A Hét c. hetilapot megindította, felhívta, hogy álljon be munkatársnak. Ő adta neki a Kóbor Tamás írói nevet. Pályadíjnyertes novellája *Ejszaka* c. a M. Hírl. 1891:208. sz.-ában jelent meg. Munkái: *Muzsika és parfüm*. Reg. (A Könyves Kálmán Regénytára 8.) Bp., 1893. — *Aszfalt*. (Tárcák.) U. o., 1894. (Új kiad. Az Athen. Olvasótára. XII:4/5. Egy kötetben. Bp., 1904.) — *Fagy*. Elbek. (Az Athenaeum Olvasótára. II:23.) U. o., 1894. — *Marianne* Reg. U. o., 1895. (Új kiad. Marianne és egybek. c. U. o., 1911.) — *A félisten*, Mesék a hónapos szobából. U. o., 1896. — *Hoffmann meséi*. <Modern fantazmagóriák.> U. o., 1897. — *Ő akarta*. Kis regények. (2. kiad. U. o., [1918]). — *A tisztesség nevében*. (Az Athenaeum Olvasótára. VI:23.) U. o., 1898. — *A csillagok felé*. (Logjobb Kvek. III:4/5.) U. o., [1899]. (2 köt. 4. kiad. U. o., 1918; Az Érdekes Ujs. Ktára I:6/7. sz.-aként is megjelent.) — *Elbeszélések*. (M. Könyvtár. 129.) U. o., [1899]. — *Budapest*. A cyclus első [egyetl.] regénye. U. o., 1901. (Spanyol ford. Révész Andortól Madrid-Barcelona, 1920.) — *Az élet ára*. U. o., 1903. (2. kiad. U. o., 1919.) — *Szerelem, inség és több apró novella*. Pécs, 1904. — *Idegenek*. Reg. Bp., 1908. — *A jukker leány*. Elb. (Mozgó-Ktár. 31.) U. o., 1909. — *Munka*. Elbek. U. o., 1909. (2. kiad. U. o., 1922.) — *Hamupipőke ő nagysága*. Reg. U. o., 1911 [1910]. (2 köt.) — *Egy test, egy lélek*. Dráma 3 felv. U. o., 1911. (Bemut. M. Szính. 1910. XI. 5.) — *Egyveleg*. (Modern Ktár. 50.) U. o., [1911]. — *Ki a ghetből*. Reg. U. o., 1911. (2 köt.) — *Marianne és egybek.* U. o., 1911. — *Aranyhajú Rózsika*. Baba-reg. U. o., 1912. — *Komédiák*. (Athenaeum-Ktár. 1.) U. o., 1912. — *Furcsa tragédiák*. Elbek. U. o., 1913 [1912]. — *Cognac-idillek*. (Athenaeum-Ktár. 31.) U. o., 1914. — *A halál*. Reg. U. o., 1918. — *A front mögött*. U. o., [1918?]. — *A bolsevizmusról a bolsevizmus alatt*. U. o., 1919. — *Művész és egyéb történetek*. (M. Ktár. 900/1.) U. o., [1919 és 1924]. — *A zsidókérdésről*. (Mi az igazság?) U. o., 1919. — *Agáta nővér*. Színmű 3 felv. U. o., 1920. (Bemut. a bpi Kamara [volt Dunaparti] Szính. 1920. V. 15.) — *Furcsák klubja*. A vidám jób könyvből. U. o., 1921. — *Pók Adám hetvenhét élete*. Reg. U. o., 1923 [1922]. — *Szidi*. Reg. U. o., 1924. — *Válogatott munkái*. (U. o., 1930.) 12 köt. : 1/2. Budapest; 3. Ki a getből; 4. Az élet ára; 5/6. Hamupipőke őnagysága; 7. A halál; 8/9. Pók Adám hetvenhét élete; 10. Aranyhajú Rózsika; 11. Regény novellákban [Novellák]; 12. Háború és béke [Novellák].) — *Szent Harpagon*. (Újságcikkek.) U. o., 1932. — *Hamlet az irodában*. Reg. U. o., (1934). — *Hat hónap*. Színmű. Bemut. Nemz. Szính. 1935. II. 1.) — Ugyancsak a Nemz. Szính. az ő fordításában mutatta be 1899. XII. 1. François de Curel: *Cimzetes feleség* c. 3 felv. vígj.-át. — Álnevei és jegyei: Caliban; Cras; Joó Iván; K. T.; k. t.;

Lucius; Monachus; r.; Reveur; Riporter; Semper; Simon Gyula; Simplex; Spectator; S—r; S—x; X; x; —x; +x; $\triangle$

KONDOR BERNAT, magántisztviselő, szül. Zimonyban 1884-ben, megh. Budapesten 1942. május 29-én. — Izr. Eredetileg betűszedő volt, s mint ilyen bejárta egész Európát. Visszatérve Magyarországra, bekapcsolódott a szocialista munkásmozgalomba s főleg a földmunkások kérdésével foglalkozott. Mint agitátort kinevezték az Alt. Fogyasztási Szövetk. titkárává, majd igazgatójává. Az 1918-i Károlyi-forradalom alatt a főváros kibővített tanácsában a munkásság képviselője, az 1919. proletárdiktatúra elején a közéletmezési népbiztos egyik helyettese lett, de tiszttségét Révai n. lexikona szerint hamarosan letette és Bécsbe távozott. Ujvári szerint csak a tanácsköztársaság bukása után költözött Bécsbe, ahonnan 1924-ben visszatért Budapestre. Ekkor a szociáldemokrata munkásság biztosító intézetének, a Corviniának igazgatói állásába került. — Közírói munkásságát m., ném. és szerb nyelven fejtette ki. — Munkái: *Agitátori élmények*. Wien. (2. kiad. Bp. Sajnos, egyik sincs meg a M. N. Múzeumban s így évszámát nem ismerem.) — *Politika óh! Megtörtént események*. Bp., 1939.

LAKATOS OTTÓ (Ferenc), v. minorita rendfőnök, szentszéki tanácsos, szül. Kecskeméten 1865. április 6-án, megh. Aradon 1942. május 25-én. — 1883-ban lépett a magyarorsz. konventuális minoritarendbe, melynek egy ideig tartományfőnöke, majd aradi plébános volt. — Egyh. beszédei: *Jó Pásztor* (1898, 99). — Munkája: *Szent beszédek a tanév minden vasárnapjára*. Ném. exhortátorok műveiből. Nagybánya, 1895.

MAKAY BÉLA (geleji és makói), dr. sc. pol., ny. h. államtitkár, szül. Hevesen (Heves vm.) 1863. október 3-án, megh. Budapesten 1942. május 9-én. — A jogot Pozsonyban és Budapesten elvégezvén, 1888-tól 1923-ig a vall.- és közokt. minisztérium szolgálatában állott. — 1903 óta írt tárcákat budapesti napi- és hetilapokba. Több díszművet illusztrált. — Szépirod. jellegű munkái: *Verőfényben*. Bp., 1905. — *Hegyen-völgyön*. Természeti és vadászképek. U. o., (1910). — *A lóp virága és egyéb íráskok*. U. o., 1912.

NEMÉNYI (1881-ig Neumann) IMRE (Ignác), dr. phil., ny. államtitkár, szül. Rákospalotán 1863. augusztus 21-én, megh. Budapesten 1942. május 14-én. (Tem. n.) — Ref. konvertita. Szülők: Neumann Zsigmond, Rahn Juliánna. Pályáját 1883-ban mint a szerajevói magyar el. iskolák igazgatója kezdte, majd még ez évben a lipótsztráti áll. polg. isk. igazgatója, 1893-ban Csanád vm. kir. tanfelügyelője lett. 1896-ban szolgálatátételre berendelték a vall.- és közokt. minisztériumba, ahol 1913-ban min. tanácsos, 1917-ben államtitkár lett. 1918-ban nyugdíjazták. 1919-ben megalapította a M. Királyság pártját, melynek üv. elnöke volt. — Irod.-tört. érdekű munkái: *Apáczai Csere János mint pedagógus*. Bp., 1893. (Először úpesti p. leányisk. 1891/2. értes.-ében.) — *Szemelvények A. Csere János paed. műveiből*. U. o., 1900. — *A. Csere János születésének háromszázadik évfordulójára*. U. o., 1925. — *Emlékbeszéd A. Csere János szül. 300. évford.* Nagykőrös, 1927.

, OBERLE JÓZSEF, c. tanügyi főtanácsos, gimn. igazgató, az. Irodalom-tört. Társ. ellenőre, szül. Stószon (Abaúj-Torna vm.) 1885-ben, megh. Budapesten 1942. április 14-én. — R. kat. Eredetileg gör.-lat. szakos tanár volt,

majd a budapesti kir. tanker. főigazgatóság előadója s mint ilyen a főigazgató megbízott helyettese lett. Ő rendezte sajtó alá Pintér Jenő magyar irodalomtörténete utolsó két, poszthumusz kötetét (Bp., 1941).

OLAH GABOR, áll. gimn. r. tanár, a Petőfi Társ. r. tagja, szül. Debrecenben 1881. január 17-én, megh. u. o. 1942. június 23-án. — Ref. Középiskoláit szülővárosában, az egyetemet Bpsten elvégezvén, 1905-ben a m.-lat. szakcsoportból középisk. tanári oklevelet szerzett. Még ez évben a debr. ref. kollégium könyvtárának lett a tisztje s egyúttal s. tanár a ref. gimnáziumban. 1908-ban Párizsban járt. 1913-ban a debr. áll. reálisk. (utóbb Fazekas gimn.) r. tanára lett. Évek óta vesebajban szenvedett. — Néhány kortársával megalakította a Bokréta társaságot s e címen több kötetnyi közös antológiát is kiadtak. Versei, tárcái és irod. tanulmányai 1897-től debr. és bpi lapokban és folyóiratokban. — A P. Hírl. 1942. VI. 24. sz.-ában megjelent nekrológ szerint száznál több kötete jelent meg s 40 köt. kézirat maradt utána. — Előtte ismert munkái: *Csokonai és a latin költők*. Bp., 1904. — *A nyilvános olvasó szakszerű könyvjegyzéke*. (A debr. ref. főisk. ltárának kiadv. 1.) Debr., 1905. — *Barangolások Erdélyben*. U. o., 1906. — *Költemények*. 1904/6. Bp., 1906. — *A debreceni nyelvjárás*. (Nyelvészeti Füzetek 26.) U. o., 1907. — *Utazás a Harzba*. Irta Heinrich Heine. Németből. (Olcsó Ktár. 1503/5.) U. o. 1907. — *Az élet lobogója alatt*. Új versek. Debr., 1908. — *Sámson*. Költői elb. Bp., 1908. — *Keletiek Nyugaton*. Debr., [1908]. (2. kiad. U. o., 1909.) — *Gondolatok felhőfutása*. Költemények. U. o., 1909. — *Istenek alkonya*. Új versek. Bp., 1909. — *Korunk hőse*. Elb. költ. U. o., 1909. — *Petőfi képzete*. Debr., 1909. — *Irői arcképek*. U. o., 1910. — *Rosmersholm*. Dráma 4 felv. Irta Henrik Ibsen. Ford. U. o., 1910. — *Viola elbukott*. Versek. U. o., 1911. — *Az embernek fia*. Dráma 3 felv. U. o., 1912. — *Szegény magyarok*. Reg. U. o., 1914. (2 köt.) — *Háborús versek*. (M. Ktár. 840/1.) Bp., [1917]. (Hangay Sándor- és Kiss Menyhérttel.) — *Két testvér*. Reg. Debr., 1918. (2. kiad. U. o., 1919.) — *Laura játyla*. Versek. U. o., 1918. — *Balgatag szerelem*. Elbek. U. o., 1918. — *Forradalmi versek*. U. o., 1919. — *Deák György*. Elb. U. o., 1919. — *Almodó magyarok*. Reg. U. o., 1921. — *Fekete angyal*. Reg. (A Küzdő [?] magyarok II. része.) U. o., 1922. — *Léda hatytyúja*. Reg. U. o., 1922. — *Petőfi Sándor*. (A Debr. Tisza I. Tud. Társ. I. O. Kiadv. I : 1.) U. o., 1923. — *A táltosfiú*. Reg. U. o., 1925. — *Patkánybűvölő* Versek. U. o., 1925. — *A művészi alkotás lélektana*. (A Debr. Tisza I. Tud. Társ. I. O. Kiadv. IV : 2.) U. o., 1928. — *Válogatott költeményei*. Csobán Endre bevezetésével. (Csokonai Ktár. 1.) U. o., 1928. — *Csokonai*. (Irod. Füzetek 30.) Bp., 1928. — *Isten kémje*. Új versek. Debr., 1929. — *Szárnyas ember*. Reg. Bp., 1930. — *Pokol*. Kiáltó szó a pusztában. (Versek.) U. o. (ny. Karcag), 1931. — *Új evangélium*. Reg. U. o. (ny. Karcag), 1931. — *Babits Mihály 25 éve*. (Széplalom-Ktár. 26.) Szeged, 1932. — *Költők és trók*. Debr.?, 1932. — *Panoráma*. (Versek.) U. o., 1933. — *Napkeleti királyfi*. (Mesedráma.) *A leláncolt Prometheus*. (Drámai költ.) U. o., 1936. — *A peszsimista*. (Költemények, verses drámák.) U. o., 1937. — *Hangok lázadása*. (Versek.) Bp., [1941]. — Színművei: *V. László*, dráma (bemut. Máramaros-szigeten 1907. VIII. és Debrecenben X. 28); *Mektelen asszony*, dramolett 1 felv.; *A halottak visszajárnak*, dráma 3 felv. (mindkettő Debr. 1909.

XII. 10); *Az embernek fia*, dráma 3 felv. (1912); *Jött éve csodáknak*, színmű 4 felv. (Debr., 1924. XI. 15); *Lilla*, vígj. 4 felv.; *Férfi-temető*, színmű 4 felv.; *Tűzimádó*, opera 1 felv., Tatay Zoltán zenéjével (Debr., 1927. II. végén); *Széchenyi alkonya*, színmű (1932).

RITSCIL GIZELLA, szül. 1870 kör., megh. Hágában 1942. április 26-án (72 éves). — A XIX. sz. végén kiköltözött Hollandiába s ott holland költőné lett. — Egy m. versét közli: *M. Nemz.* (1906. VII. 2.).

SIMON LAJOS, ny. szföv. polg. isk. igazgató, az Orsz. Gárdonyi Társ. elnöke, szül. Cserépváralján (Borsod vm.) 1876. március 13-án, megh. Budafokon 1942. április 19-én (tem. n.). — 1900–37. állt a székesfőváros szolgálatában. Főtitkára, utóbb tb. elnöke volt a Magyarorsz. Tanítóegyesületek Orsz. Szövetségének. 1922-ben megalapította az Orsz. Gárdonyi Társ.-ot, melynek haláláig elnöke volt. — Szépirod. munkái: *Örök vágyak*. Versek. Bp., 1901. — *Cserépvári történetek*. U. o., 1927. — *Delelőn*. Versek. U. o., 1928. — *Két kis piros csizma és egyéb elbek*. U. o., 1930. — 1932. szerk. *Az egri remete* c., Gárdonyi Gézáról szóló tanulmánykötetet. — Alneve: Cserépvári Lajos.

STETTNER TAMÁS (makoshettyei), hírlapíró, a Petőfi Társ. r. tagja, szül. Budapesten 1882. október 10-én, megh. u. o. 1942. február 1-én, szív-széllhűdésben. — Ref. Szülők: S. Tamás, 1848/9. főhadnagy, fenyéri Zádor Sarolta. Közép- és katonai iskolát végzett. 1903. lépett a hírlapírói pályára s 1907. jelent meg első novellája. Előbb a *Kolozsv. Hirl.*, 1916-tól a *8 Ó. Ujs.* belső munkatársa volt. Kolozsvárt megalapította a *Haladás* c. folyóiratot. A Petőfi Társ. 1926-ban választotta tagjai közé. — Első színdarabját 1914. októberben mutatta be a kolozsv. Nemz. Szính. *Nagymagyarországon*: 1. *Anjou likom*, 2. *Hegedűszó*, 3. *Dajkamese* c. 3 egyfelvonásosát 1922. III. 29. adta elő először a bpi Várszính. — Munkái: *Modern Bizánc*. Reg. Kolozsv., 1909. *Nero*. Tragédia. Vázlat. U. o., 1910. — *A Romanovok alkonya*. Színmű. U. o., 1914. — *At a fekete vizeken*. Elbek. (Új Termés. 12). Bp., (1926). — *A szent milliárdos*. (Reg. U. o., 1926). — *Távol az istenektől*. Reg. 1/2. kiad. U. o., (1928). — *Zuhanó idők*. Reg. U. o., (1933). 2 köt. — Írói neve: Zádor Tamás.

STREM ISTVAN, dr. jur., hírlapíró, szül. Budapesten 1891. március 30-án, megh. Budapesten 1942. február 11-én hajnalban. — Izr. Szülők: S. József, Feuer Malvin. Atyja borkereskedő volt Nagykanizsán s 1890-ben költözött Budapestre, ahol csemegekereskedést nyitott. Néhány év alatt tönkrement, mire családjával visszaköltözött Nagykanizsára. S az itteni piaristáknál végezte a gimnáziumot s házitánítóskodással tartotta fenn magát. Majd beiratkozott a budapesti egyetem jogi karára s 1913. febr. 1-én letette a doktortúst. Közben újságíró volt Nagykanizsán, belső munkatársa a *Zala*-nak, fel. szerkesztője a *Zalai Közl.*-nek s végül megalapítója a *Zalai Hirl.*-nak. 1913. október 1-én bevonult katonának. Mint hadaprédörmeister 1914. augusztusában az orosz hatérrre került, résztvevett az uhnovi harcokban, majd a ravaruszkai ütközetben s 1914. november 20-án Zsiborovnál fogságba esett. Négy évig raboskodott a szibériai Berezovkán s két évig Vladivosztojk közelében, Nikolszkuszuriszokban. A hadifogságban általa szerkesztett *Berezovka* c. lap, később cinkográf másolatban, a berezovkai Magyar Egyesület hiv. lapja

volt. A fogságból tengeri úton 1920 novemberében hazatérve, 1921 januárjában a budapesti *Ujs.* külpolitikai rovatvezetője lett. Még ez év augusztusában megnősült s miután felesége, akinek *Vadrózsa asszony* c. könyvében állított emléket, 1926 februárjában meghalt, néhány évi özvegyesség után másodszor is megnősült. Ekkor vette el Hinterecker Margitot. Gyermekkora óta gyomorbetegségben szenvedett s a gyomorvérzés következtében beállott fehérvérűség vitte a sírba. — Mint meggyőződéses spiritiszta szerkesztette a *Spiritiszta Szemlé*-t. Versei és novellái kül. lapokban, de főleg a *M. Írás*-ban. — Munkái: *A könnyek fátyolában*. Versek. Nagykanizsa?, 1911. — *Mert fáj az igazság*. Versek. U. o.? 1913. — *Az én ablakom*. Lírai írás a hadifogságból. Bp., 1921. — *Lucrecia Borgia*. (Női Arcképek. 5.) U. o., [1921]. — *A balatoni gróf*. Reg. U. o., 1923. — *Spiritizmus*. Népsz. ismertetés. U. o., 1923. — *A jávirágos ablak*. Dráma. U. o., 1925. — *Vadrózsa asszony*. Versek. U. o., [1927]. — *Nincsen halál, csak élet*. Spiritiszta világvé. U. o., 1932. — *A zöld vadász*. Drámai költ. U. o., 1933. — *A végtelen országtúján*. Reg. U. o., (1934). — *Szerelem és lélek*. Novellák. U. o., [1936]. — *Hasad a hajnal*. Színm. U. o., 1939. — *Van túlvilág*. U. o., 1940.

SZAKÁCS ANDOR (szenterzsébeti), hírlapíró, szül. Kecskeméten 1877. november 18-án, megh. Budapesten 1942. február 22-én (tem. n.). — Ref. Szülők: S. István, Pólya Róza. Tanulmányait a kecskeméti ref. gimn.-ban és a budapesti egyetem jogi karán végezte, ahol államtud. vizsgát tett. Hírlapírói pályáját a *Morsz.* szerkesztőségben kezdte. Innen Szegedre került, a *Szegedi Napló*-hoz, ahol 3 évig dolgozott. 1902-ben megalapította a *Szeged és Vidéke*-t, majd a *Szegedi Ujs.*-ot. 1907/12. a *B. Hírl.*, 1912/13. *Az Est* munkatársa, 1914/17. a *Morsz.* és 1917/19. az általa alapított *Virradat* fel. szerkesztője volt. 1919 szeptemberében min. tan. rangban a Friedrich-kormány sajtófőnöke lett s ez állásától a Huszár-féle koncentrációs kabinet megalakulásakor vált meg. Ekkor államtitkári címet kapott. 1922 áprilisáig főszerkesztője volt a *Virradat*-nak. Ekkor a békési kerület nemzetgyűlési képviselője lett az ellenzéki 48-as Kisgazda-Földműves és Polg. Párt programjával. Az 1926-i ált. választásokon kimaradt a parlamentből s ekkor megalapította a *Mai Nap* c. napilapot, melynek főszerkesztője lett. 1931/35. régi kerületét újból képviselte a parlamentben. Pártonkívüli programmal nyerte el mandátumát, de később csatlakozott a Függetl. Kisgazdapárthoz. Legutóbb a *Függetl. Kisgazda* fel. szerkesztője és kiadója volt. — Munkái: *A fekete szivárvány*. Regényvázlat. Szeged, 1900. — *Egyetlen orvosság*. Reg. U. o., 1904. — *Ifjúság kedélye*. Reg. U. o., 1904. — *Szabad szerelem*. Reg. U. o., 1904. — Ezek közül az *Egyetlen orvosság* előszöi: *Szegedi Napló* 1901: 161—251. sz.

TAHY ENDRE (tahivári és tarkeői), dr. jur., m. k. kormányfőtanácsos, ny. vármegyei főjegyző, szül. 1879-ben, megh. Balatonfüreden 1942. május 28-án. — R. k. Középkiskoláit Ungvárt, a jogot Bpsten végezte s az ú. n. kereszt-mozgalom idején az Egyetemi Kör elnöke és az ifj. Ker. Nemz. Párt vezére volt. 1901/19. Ung vme tisztviselője volt. A cseh megszálláskor Budapestre került s a közéletmezesi minisztériumba nyert beosztást, melynek 1924/5. felszámolását mint osztályfőnök irányította. Azóta kótaji birtokán gazdálkodott. — Főmunkatársa volt az *Ung* c. lapnak s évekig fel. szerkesztője a *Határszéli Ujs.*-nak.

TELKES (1881-ig Rubin) ERNŐ (1907-től kelenföldi), nyug. külügymin. sajtóelőadó, szül. Pesten 1872. november 24-én, megh. Budapesten 1942. május 20-án. — Unit. konvertita. Szülők: T. Simon, min. főszámtanácsos, Szonnert Mária. Tanulmányai során 3 évet töltött Párizsban, 2 évet Londonban, 3 és fél évet a cári Oroszországban s 1—1 évet Bécsben és Belgrádban. Az 1914/8. háború folyamán mint t. tiszt még 1914-ben orosz fogságba esett s 40 hónapot raboskodott Szibériában. Mint sajtóelőadó a belügyminisztérium, a miniszterelnökség és a külügyminisztérium kötelékében szolgált. — Regényfordításai: *A bíbor pecsét.* Írta I. M. Walsh. (P. Hírl. Kvek. 68.) Bp., (1929). — *A zátony.* Írta Francis Brett Young. (U. o. 118.) U. o. (1930). — *A benini csapda.* Írta Robert Simpson. (U. o. 132.) U. o., (1930). — *Lady Sheba, a reklámkirálynő.* Írta William Caine. (U. o. 189.) U. o., 1931. — *Az odvas fa titka.* Írta H. Titus. (U. o. 347.) U. o., (1934). — *A smaragd nyakék.* Írta Ben Boll. (U. o. 361.) U. o., (1934). — *A római express.* Írta Ruth Alexander. (Félpengős Reg. [44].) U. o., [1934]. — *Egy meglátható gonoszterv.* Írta J. M. Culley. (P. Hírl. Kvek. 405/6.) U. o., (1935). — *A marhatolcajok.* Írta Charles Alden Seltzer. (U. o. 431/2.) U. o., (1936). — *Egy vakmerő örökös.* Írta W. Butler. (U. o. 497.) U. o., (1937). — *A guruló fej.* Írta Austine Stone. (U. o. 519.) U. o., (1937). — *A kivert bika visszatér.* Írta Will Jenkins. (U. o. 591.) U. o., (1939).

VAGÓ GEZA, színész, szül. Nagyváradon 1882-ben, megh. Budapesten 1942. januárjában. — Szülők: V. Mihály, Markovics Jozefa. Eredetileg festő volt, majd iparművész s végül színész. Színészi pályáját 1901. Deák Péter társulatánál kezdte. 1904-ben a bpi Népszính.-hoz szerződött. 1907. okt. 12-én megnyitotta az Intim Szính.-at, 1911-ben a Vígszínkör, majd a városligeti Jardin de Paris igazgatója lett. 1916 májusában a Budapesti Szính.-hoz szerződött. — Rengeteg színdarabot írt. Ezek közül fölemlíthetők: *Kukorica Jónás.* En. paródia 3 felv. Mérei Adolffal (bemut. Városlig. Színkör 1905. VI. 21); *Szép Ilonka.* Dalját. 3 felv. Szávay Gyulával, Szabados Béla zenéjére (Kir. Szính. 1906. X. 20); *A századik menyasszony.* Dalját. 3 felv. Méreivel, Barna Izsó zenéjére (Budai Színkör 1907. VI. 7); *Ó!* Színm. 4 felv. Szemere Györggyel (M. Szính. 1910. II. 12); *Nagy dolog a háború.* En. ját. 4 képben. (Kir. Szính. 1914. IX. 26); *Málcsi mozgósít.* Operett 3 felv. Tábori Emillel, Virányi Jenő zenéjére (Bpi Szính. 1915. VIII. 17); *Négy a kislány.* Operett 3 felv. u. azzal, Barna Izsó zenéjére (Budai Színkör 1916. VIII. 11); *Lavotta szerelme.* En. ját. 3 felv. Barna Izsó zenéjére (Népopera 1917. IV. 13, száznál többször ment!); *A tánckirály.* Operett 3 felv. Zsoldos Andorral, Nádor Mihály zenéjére (Föv. Nyári Szính. 1921. VI. 25); *A kölcsönkért feleség.* En. boh. 3 felv. Írta Maurice de Valliers. Ford. Szántó Mihály zenéjével, Zsoldos Andor verseiro (1921. VII. 27.); *Pista.* Operett 3 felv. Matolay Károllyal, Kossovich Pál zenéjére (Bpi Szính. 1922. VI. 27). — Verskötete: *Harmatcsöppek.* Nagyvárad, 1903.

ZADOR TAMÁS, I. Stettner Tamás.

G. P.

Felelős szerkesztő és kiadó: Kozocsa Sándor, Budapest, VIII. Rákóczi-út 19 41.174. — K. M. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1942. (F.: Thiering Richárd.)